

Kényszerpályán a világ

A tévé m soráról – L csei Gabriella jegyzete

2006. március 18., szombat 08:14, frissítve: szombat 08:14, szerző: L csei Gabriella

„Sanyarú helyzetünkönél csak a tanácstalanságunk nagyobb, a legtöbb embernek ugyanis fogalma sincs arról, még a jó szándékú tette-készeknek sem, hogy az országos méretű szorongatottságban mit lehetne, mit kellene tennie. Külföldre szaladjunk, itthon maradjunk? Hallgassunk, vagy nagy hangon szónokoljunk?”

Alienus – így nevezték az idegent a római birodalom területén. A szónak számos származéka él ma is a latinnal rokonságban lévő európai nyelvekben. Azokat az egyéneket jelölik meg általuk, akik távol állnak a helybéliektől, akiket nem tudnak rokonokként elfogadni, akiket barátságtalannak, ellenségesnek tartanak. Másnak. Idegenszernek.

A magyar emigráns is úgy érzi olykor (vagy sokszor?), hogy nem más, csak alienus az új hazájában. Nyomorúság idegenben élni, így etimologizált Halász Péter magyar származású újságíró, forgatókönyvíró és színpadi szerző, a Szabad Európa Rádió egykori munkatársa, amikor a budapesti rendezőn, Szakács Sára Bajorországban portréfilmet forgatott róla. Az érdemeit egykori munkatársai, itthoni barátai sorolták, Bacsó Péter, Makk Károly, Herskó János, Hintsch György, Tóbiás Áron... Ők azt a hódító modorú fiatal embert idézték meg, aki a legvadabb ötvenes években is elegánsan, derűsen és tehetségesen közlekedett a rádió, a filmgyártás, a hírlapírás és a színházi élet útvesztésében. Bőven rossz és meglepően emberséges filmtervekhez írt forgatókönyveket, más sort vezetett, darabjaival a színházakat ostromolta, olykor nem is teljesen reménytelenül, cikkeit a Magyar Nemzetnél is szívesen fogadták, mégis kénytelen volt elhagyni a szülőföldjét. Idegenben felívelte karrierjét, Szabad Európás éveit a SZER-es kolléga, Skultéty Csaba ismertette az Es-jegy című dokumentumfilm nézőivel. Felleg azt részletezte, milyen óriási szerepe volt Halász Péternek a szellemi rendszerváltozásban. Teller Edével, Kármán Tódorral készített rádiós beszélgetéseire hivatkozott, hallgatóinak sokaságára, aki azonban igazán illetékes lett volna, hogy ennek a fordulatos és színes életútnak a summázatát adja, a televíziós portré tárgya, Halász Péter rezignáltan tényleg kényszerpályára tett sorsa felett. Mindjárt vége az órának, mondta, és még mindig nem vettem papírra egyetlen sors sem, amivel elégedett lehetek.

A székelyföldi földművelő családból származó Mester Miklós, akármilyen magas polcra helyezte is a végzete, soha nem felejtette el azt az erkölcsi leckét, a föld és a

másik ember tiszteletét, amire a szülői házban tanították. Amikor közéleti pályára lépett, számára akkor is az volt a figyelemre méltó politikus, akinek a szociális érzékenysége megbizonyosodott. Aki földet ígért a nincstelen parasztoknak, esélyegyenlőséget a magyar nemzet valamennyi polgárának. A Magyar Megújulás Pártjával a pártelnök, Imrédy Béla földreformterve hozta össze, a német érdekeket képviselő Sztójay-kormányban – politikai államtitkárként - azért vállalt hivatali, hogy bajba jutott felebarátain segíthessen. Az Egy naiv ember a bársonyszékben című, Bokor Péter által jegyzett, kétrészes dokumentumfilm központi alakja, Mester Miklós is kényszerpályán mozoghatott csupán, de szűkre szabott cselekvési körén belül is megtalálta azokat a lehetőségeket, amelyekkel elvei szerint élhetett. Mentette, akit és amit lehetett.

A száz esztendeje született Mester Miklóssal még 1977-ben vette fel azt a rendkívül tárgyilagos, a közember és a történész számára egyaránt tanulságos életútinterjút a Századunk szerkesztő-rendezője, Bokor Péter, amelyből a Duna Televízióban bemutatott centenáriumi emléksorozat készült. A felvétel évében is kutyaszorítóban volt a világ, miként az 1906-os születésű Mester Miklósnak szinte az egész élete folyamán. A kádári időkben a vallomástevőnek reménye sem igen lehetett, hogy szinte szavait, amelyekkel a nehéz idők fő szereplőinek, idősebb és ifjabb Horthy Miklósnak, Bethlen Istvánnak, a már említett Imrédy Bélának, Sztójay Dömének, Antal István nemzetvédelmi és propagandaminiszternek, Ambrózy Gyulának, a „kormányzóság eszének”, vagy az íróként is, a Revíziós Liga elnökeként is roppant népszerű Herczeg Ferencnek a képét árnyalta, valaha is nyilvánosságra hozzák. De Mester Miklós azt sem tudhatta bizonyosan, vajon neki magának nem lesz-e ártalmára, hogy olyan egyenesen nyilatkozott a tragikus 1944-es esztendő szélsőséges közszereplőiről és partvonalon kívülre került, konzervatív politikusairól. Ám ez az ember sem 1944-ben, se 1977-ben nem félt megmutatni országnak, világnak, hogy bármilyen helyzeteket teremt is az élet, kinek-kinek meg kell próbálni a lehető legkövetkezetesebb erkölcsi felelősséggel tevékenykedni. Nagyon nagy baj nem történhet azzal legbelül, aki ezen életelv szerint szervezi a mindennapjait. A csaknem harminc esztendő s felvétel láttán az volt a benyomása az embernek, hogy Mester Miklós kiegyensúlyozott egyéniség maradt az 1945 utáni viszontagságok ellenére is. („Természetesen” az új hatalom szabadságvesztéssel, majd kitelepítéssel „jutalmazta” bátor kiállását a német megszállókkal szemben, képesítésének megfelelő állást, embermentő akcióit kell képpen méltányoló elismerést soha nem kapott.) De, miként Leónidasz, a thermopülai csatában, Mester Miklós is elmondhatta magáról, hogy megcselekedte, amit megkövetelt a hazaszeretet és a tisztesség. És ez a tudat békét és elégedettséget költöztetett a szívébe.

Ha netalántán máshonnan nem is, Szörényi Levente legels rockoperájából tudjuk, operah seivel együtt fújjuk, ezer esztendeje kényszerpályán mozog mifelénk a világ. Napjainkban is, hiába hordjuk fenn az orrunkat, mint az Európai Unió polgárai. Szükségállapotot idézett el a szabadnak és függetlennek mondott Magyarországon, ha nehezen tudatosul is bennünk, a gazdasági világválság, megannyi környezeti ártalom és a szinte az egész földgolyót behálózó háborús helyzet, hogy a bels bajainkról, eladósodásunkról, országos méret kifosztottságunkról, erkölcsi s tudati züllésünkr l, homályos jövőnk l (jövő kép-nélküliségünkr l) ne is beszéljünk. Sanyarú helyzetünknél csak a tanácstalanságunk nagyobb, a legtöbb embernek ugyanis fogalma sincs arról, még a jó szándékú tette-készeknek sem, hogy az országos méret szorongatottságban mit lehetne, mit kellene tennie. Külföldre szaladjunk, itthon maradjunk? Hallgassunk, vagy nagy hangon szónokoljunk? A két közszolgálati televízió, inkább véletlenszer en, mint pedagógiai célzatossággal, a közelmúltban felmutatott két példát, két lehet séget. Más-más eszközökkel készült, kit n dokumentumfilmjeivel megmutatta, az el ttünk járt nemzedékek milyen magatartásformákat választottak maguknak a lélekpróbáló id kben. Nekünk nincs más dolgunk, csak elcsípni valahol Szakács Sára Es jegy cím filmjét, Bokor Péter Egy naiv emberét, és okosodni általuk. Elismerem, az olyan s r napokban, mint amilyeneket ez a zimankós március, április hoz nekünk, ez sem könny teendő. De, talán a hasznunkra válik...